

Albertus Magnus auctoritatem adducit S. Gregorii, dicentis¹: « Sicut divinitas verbi Dei una est, quæ totum implet multis locis mundum, ita licet multis, et innumerabilibus diebus illud consecretur corpus non sunt tamen multa corpora Christi, sed unum corpus cum illo quod assumpsit de Virgine et quod dedit Apostolus; divinitas enim Verbi, quæ ubique est, replet illud. »

10. — Est et alia non minus efficax ratio, quam adducere possumus. Etenim internum intellectus nostri conceptum, qui primum inter nos occultus erat, per vocem sensibilem vestitum, foris manifestamus, et qui antea solum nebis notus erat, eundem postea aliis etiam innumeris communicamus, eodem in nobis conceptu integro, et sine diminutione sui in nobis permanente: eodem modo in praesenti proposito discurrere licet; si enim Deus per sapientiam, et potentiam producere potuit effectum aliquem naturalem, qualis est conceptus noster mentalis, et vox, qua illum vestimus, qui centies et millies dilatetur, et propagetur, utroque remanente in propria sua integritate; cur etiam facere non poterit, ut Verbum suum carne, et corpore vestitum, idem semper in seipso remanens, uno eodemque tempore innumeris communicetur personis, absque nulla sui diminutione? Albertus Magnus idem argumentum alia similitudine confimat, dum ait²: « Sicut gemma virtutem suam effundendo non minuitur, sic Corpus Christi nos pascendo non minoratur. »

11. — « Sed dicit forsitan cor tuum, » inquit Hugo de S. Victore³, « ubi est Corpus Domini, postquam sumpsit illud, et manducavit? audi ergo. Corporalem praesentiam Christi queritis? in celo quære. Tecum per corporalem praesentiam ad tempus esse voluit, quando et quamdiu necesse fuit, exhibuit ad tempus praesentiam, ut per illam ad spiritualem inveniendam excitaret, et juvaret. » Idem argumentum S. Paschasius adducit, dum ait⁴: « Hydria farinæ, vel lecytus olei, seu panes secundo decrescent, et non minuantur dum satiant, quid putas caro Christi? » Idem alibi⁵ panum in deserto multiplicationem considerat, dicens: « Quanto magis quia Verbum caro factum est, pullulat Verbi caro, et manat in sacramento ubertas Christi, et sanguinis? » Quando Hebrei se erga hoc mysterium incredulos, et incapaces exhibebant, incarnata illis Sapientia dixit⁶: *Hoc vos scandalizat? si videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius: ac si diceret,* inquit praedictus Sanctus, « si hoc intelligere possetis, sciatis utique, quod, qui integer ascendere potest, ubi erat prius, unus idemque Christus consumi non potest dentibus, nec dividi per partes. »

¹ ALB. MAGN., de Corp. et sang. Dom. — ² IDEM, ib., s. 13. — ³ HUG. VICT., ib. — ⁴ S. PASCHAS., de Corp. et sang. Chr. — ⁵ Ep. cit. — ⁶ JOAN., VI, 63.

12. — Tandem ne in ingenti hoc divinorum mysteriorum mari naufragium patiamur, necessum est, ut solidæ fidei anchoræ astricte, et conjuncti maneamus; « quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides; » ac proinde eos, qui profundissimas aquas natando trajiciunt, imitari debemus, qui oculos, et os obturant, dentes stringunt, respirationem coercent, veruntamen aures semper apertas tenent; ita quoque in hoc mysterio oculi, sapor oris, et naturalis rationis judicium obturari, solæ vero aures apertæ teneri debent, nam *fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei*, cui semper patula præbenda est auris: cum igitur Verbum Dei dicat: *Hoc est corpus meum*, hic sistendum est, nec quidquam ulterius indagandum. Nam ut Ven. Thomas a Kempis ait: « Si non intelligis, nec capis, que infra te sunt, quomodo comprehendes, qua supra te sunt? noli disputare cum cogitationibus tuis, crede verbis Dei. » Qui idem lib. IV de hoc sacramento tractans, rem totam hoc monito concludit: « Deus æternus, et immensus, infinitæ potentiae, facit magna, et inscrutabilia in Cœlo, et in terra, nec est investigatio mirabilium operum ejus. Si talia essent opera Dei, ut facile ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia nec ineffabilia dicenda. »

DISCURSUS LII.

EUCHARISTIA COMPENDIUM EST ET ABYSSUS OMNIUM MIRABILII.

IDEA SERMONIS. — 1. SS. Euchar. exhaust universam Dei omnipotentiam. — 2. Super omnia est admirabilis SS. Euchar. productio. — 3. Mirandum est, accidentia esse sine subjecto. — 4. Corpus Christi ad instar puri spiritus simul est, in locis innumerabilibus. — 5. Maxime admirandum est, quod verum et reale corpus Christi continetur in tam parva hostia. Licet hostia dividatur in multas partes, in omnibus tamen integer est Christus. — 6. In S. Eucharistia Christus est totus in tota specie panis et totus in qualibet ejus parte. Non contractus, sed ita integer sicut est in Cœlo. — 7. Panis Eucharisticus non consumitur a multitidine illum sumentum. — 8. Christus in Euchar. se nobis donat et in se consistens, permanet. — 9. Aliæ SS. Patrum sententiae de miribili transubstantiatione panis, in corpus Christi. — 10. Miraculum illud continuabitur usque in finem mundi.

Memoriam fecit mirabilem suorum, escam dedit timentibus se. Psal. cx, 4.

1. — Regius Psalmista olim in Spiritu propheticus altaris sacramentum prospiciens, id ipsum memoriale, et epitomen appellat omnium mirabilium et prodigiorum, quæ unquam infinita Altis-

¹ THOM. A KEMP., I, I, c. ult.

simi Sapientia, et Omnipotentia patravit, dum ait: *memoriam fecit etc.* Unde S. Thomas de Villanova inquit¹: « Christus ipse omnium prodigiorum superius est, hoc vero sacramentum, miraculum, et rum ab ipso factorum maximum. » Salmeron de miraculis Eucharistiae disserens, ita scribit²: « Si quis recte perpendat, deprehendet magnam multitudinem, et varietatem Dominum in Eucharistia operari, quibus infinita Dei potentia exeritur. Latum habet campum profecto fides, in quo spatiatur, habet unde admiretur, si Angeli stupent; hic enim universa a Dei omnipotentia exhauditur; unde S. Augustinus ait³: « Audeo dicere, quod Deus cum sit omnipotens, plus dare non potuit. » et video Propheta regius circa altare, in quo divinus hic panis administratur, in Spiritu raptus, dicebat⁴: *Circumdabo altare tuum, Domine, ut audiam vocem laudis, et enarram universa mirabilia tua.* Unde observandum, quod, sicut S. Mater Ecclesia in adventu, incarnatione Verbi, ejusque nativitate, in aliquas antiphonas, affectibus admirationis, et stuporis plenas, solet prorumpere, dicendo: « O ineffabile mysterium! O Oriens! O Sapientia! etc. » ita pariter huic sacramento per voces admirationis divinum exhibet cultum, dicendo: « O sacrum convivium! O res mirabilis! O salutaris hostia! O quam suavis est Domine Spiritus tuus! » Sacerdotes quoque in Canone missæ, ante consecrationem panis in hæc verba prorumpit: « accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; » ubi notandum est, Christum in hujus sacramenti institutione, non una tantum manu, sed ambabus usum fuisse, idque non alio fine, ni fallor, quam ut nobis per hoc innueret, quod in hoc mysterio totaliter se exhauriat, ultimumque omnipotentiae suæ limitem attingat. Quando de Cœlo empireo creando, vel amplissimis cœlorum sphæris extensis Scriptura loquitur, Spiritus Sanctus omnia illa opera a solis Dei digitis manare testatur, unde Psalmista ait⁵: *Quoniam video cœlos tuos opera digitorum tuorum, lunam, et stellas, quæ tu fundasti;* similiter cum de Verbi incarnatione tractatur, B. Virgo in cantico suo ait: *Fecit potentiam in brachio suo,* quasi incarnationis unius dumtaxat brachii divini opus sit: in hujus vero sacramenti institutione, Christus ambas manus adhibet, quia accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; ad denotandum, quod hoc opus omnibus aliis superioris sit et excellentius: *Memoriam fecit mirabilem suorum etc.*

2. — *Mirabilium.* Regius Psalmista Deo ait⁶: *Mirabilis facta est scientia tua ex me,* id est, ut S. Basilius interpretatur, in productione et artificio corporis humani, Sapientia tua specialiter visa est

¹ S. TH. DE VILL., conc. in Corp. Chr. — ² SALMER., t. IX, tr. 26. — ³ S. AUG., tr. 8 in Joan. — ⁴ Ps. XXV, 6. — ⁵ Ps. VII, 5. — ⁶ Ps. CX, 6.

admirabilis, propter admirabile esse, quod eidem impertiisti; quanto igitur admirabilior est hujus sacratissimi corporis, ejusdem artificis in Eucharistia, velut purum quemdam spiritum obstupescit, et veneratur, « ibi, » inquit, « corpus modum habet spiritus, quia totum in toto, et totum in qualibet parte est. » Ad hoc, ut duo corpora in eodem loco consistant, divina requiritur omnipotencia; ac proinde miraculum ingens fuit, quod Verbum incarnatum ex utero materno, sine læsione claustris virginalis egredieretur, sicut et quod pertransiret lapidem sepulchri et portas cenaculi clausas: « Potestate divina, » inquit Salmeron¹, « a quantitate repugnantiam, quam habet existendi simul cum alio corpore, suspendens, ita prorsus efficit in hoc sacramento, quod vero locatum majus sit loco, et in tam parva hostia totus Christus contineatur, inde est, quod miraculo occupationem corporis Christi suspendit, neque ibi existit per modum naturalis quantitatis, sed modo quadam substanciali, sacramentalique. » Adducitque montium, cœlorum, aliorumque vasorum corporum similitudinem, quæ in tenui oculi nostri pupilla locum habent, non quidem quoad esse reale, sed intentionale; ita et anima universum mundum capit, et intelligit, tametsi cæterōquin in angusto quodam includatur corpore.

3. — *Mirabilium.* In hoc sacramento accidentia videntur sine ullo subjecto; imo ut Villanova inquit²: « Ibi accidentia modum habent substancialia, quia per se sunt, et per se moventur, per se vivam edentis carnem nutrunt. » S. Hilarius a S. Bernardino citatus, inquit³: « Præterea cum intelligere possit accidentis sine subjecto, ergo multo fortius divina virtus poterit in hoc sacramento unum ab altero sequestrare. » Porro ingens miraculum est, si accidentis sine ullo subjecto sustentante subsistat: « Vix intelligentia capit, » inquit S. Bernardinus, « seu intelligit accidentia sine subjecto, scilicet quantitatem, figuram, colorum, odorem, saporem, et sic de aliis. Sed non potest vis intellectiva per operationem, quod potest per considerationem. Sed divina virtus potest per operationem, quidquid natura rationalis potest per considerationem. » Verum enim vero quid a Deo, qui totus substantia est, magis alienum est, quam accidentis, cuius penitus est incapax? et nihilominus sub his tamquam sub nube operari et abscondi elegit humanitatem nostram, ut nos cibaret. Quis unquam audivit, colorem, albedinem, odorem, figuram, ad instar substantiarum, humanum nutritre et alere corpus? hoc ipsum in nobis sacramentalia operantur accidentia. Unde Salmeron inquit⁴: « Porro quod accidentia maneant sine subjecto, hoc est, quia potentia divina sustentat illa, » ⁵ SALM., t. IX, tr. 26. — ⁶ S. TH. VILL., ib. — ⁷ S. BERN., t. II, s. 54. — ⁸ SALM., ib.

« quemadmodum terra fixa est super nihilum, « quamquam inter accidentia sola, quantitas est, « qua subjecto destituitur; reliqua vero quanti- « tati inhærent; nec mirum, accidentia aut quan- « titatem subjecto destitui in sacramento, cum in « ipso Christo substantia humanae naturæ, non in « sua, sed in Verbi hypostasi subsistat. »

4. — *Mirabilem.* Quantumvis corpus hoc sacrosanctum in terris sit in sacramento, nihilominus non commensuratur a loco, sed privilegio gaudet purorum spirituum atque uno eodem tempore in celis existit, et in innumerabilibus locis sub totidem hostiis consecratis, ut proinde merito exclamat D. Chrysostomus dicens¹: « O miraculum, o Dei « benignitatem! qui cum Patre sursum sedet, in « illo ipso temporis articulo, omnium manibus « pertractatur. » Quando nobiscum visibilis degenerat in terris, dum eum contingenter esse in Capharnaum, desiderabatur in Jerusalem, neque corporalem suam multiplicabat presentiam; quemadmodum in hoc sacramento, ut scilicet nobiscum degeneret in omni loco et tempore. Singulis quodammodo incarnari, et totus esse in omnibus, et una, et eadem res cum illis fieri voluit. « O stupenda Sapientia Dei (verba sunt Blosi²) quæ hunc subtilem « et salutarem mundum, pro salute nostra instituit, « qui totum hunc mundum celestis hujus panis « abundantiam implere voluit. » Cui idem materie inhærens Salmeron, inquit³: « Cæterum quod in « tot locis simul exstat, ideo est, quia non circumscriptive locum occupat, sed modo quodam « singulari et sacramentali, in locum substantiae « panis succedit; » ad quod comprobandum, similitudinem adducit, a voce desumptam, que licet unica sit; plurimum tamen offendit aures, ita quoque « idem in diversis locis simul collocatur; idem qui « est in celo, sine motu ullo, incipit esse in sacra- « mento. »

5. — *Mirabilem.* Vere equidem admirabile, quia ut S. Bonaventura ait⁴: « est ibi corpus Christi « in tanta quantitate, sicut fuit in cruce, et sicut « jam est in celo. » Quod idem documentum in quodam sermone, qui de hoc sacramento duodecimus est, Albertus Magnus in hæc verba scribit⁵, « Primum mirabile, quod tam magna res contine- « tur sub tam parva specie panis. » Quo in facto Dominus Deus, juxta doctorem Angelicum infinitam suam perhibuit sapientiam et majestatem; unde et Tertillianus de Deo nostro ait⁶: « et ita Deus tunc « maxime magnus, cum homini pusillus. » Quæ veritas etiam in ipsis artificialibus patet, signum artifex quispiam tanto ingeniosior reputatur, magisque scientificus, quanto majorem molem angus-

tiori loco restringere novit; ad quod alludens S. Thomas inquit: « Videmus enim, quod artifices « quanto sunt in arte sculpendi peritiores, tanto « sculpti imagines subtiliores, sic ad demons- « trandum sapientiam Spiritus Sancti sub minima « specie sacramenti, facile esse facit totum corpus « Christi, » ideoque idem alibi ait: « Fracto demum « sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum « esse sub fragmanto, quantum toto tegitur. » Id quod ante hunc sanctum doctorem ejusdem præceptor Albertus Magnus in quodam sermone ex- presserat, dum ait⁷: « Quantcumque parva sit « species illa panis, ibi est totum corpus Christi per « conversionem sanguis per connexionem, anima « per conjunctionem, et Deitas integra per unio- « nem. » Vel minimus, vixque visibilis hostiæ consecratæ atomus, sufficiens est, qui non modo animam, sed et corpus satiet, nutriatque illius, qui devote illum participat, quemadmodum multis accedit servis Dei. Unde etiam in quadam secreta feriæ quartæ resurrectionis Ecclesia legit: « Sacrificia « Domine paschalibus gaudiis immolamus, quibus « Ecclesia tua mirabiliter, et pascitur et nutritur. » Id quod S. Bernardinus considerans, inquit⁸: « Mi- « rabile est, quod corpus Christi tam magnum « possit in tam parva hostia contineri, cum imagi- « natio nostra minime intelligere possit, magis « infra minus corpus totaliter contineri. » Porro ad propositum nostrum id adaptare possumus, quod D. Chrysologus de incarnatione tradit, inquiens⁹: « Stupet Angelus, totum Deum venire « intra virginalis uteri angustias, cui tota simul « angusta est creatura. » In uterum, inquam, illum qui Spiritus Sancti est sanctuarium, de quo scriptum est¹⁰: *Emissiones tuæ Paradisus.* Sed longe prodigiössus est, eundem illum Deum sub panis atomo, vinique gutta recludi, ubi ut Angelicus ait: « Nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura « qua nec status nec statura signati minuitur. » De quo et S. Anselmus ait¹¹: « Una est hostia, non « multæ: quomodo una donec multa quoniam in « multis locis offertur multi Christi sunt? nequaquam « sed unus ubique Christus, et hic plenus existens, et « illuc plenus. » Idem namque Salvator cum eadem infinite et immensitate, in minimo hostiæ reperitur fragmento, qui ad dextram residet Patris, cumque eadem latitudine, et dimensione, quam in omnibus Christianismi possidet hostiis, et quantumvis in inumerabilia fragmenta dividatur hostia in quolibet integritas reperitur sacramenti siquidem non contractus, non divisus, integer accipitur. Id quod S. Bonaventura his docet verbis¹²: « Quando « dividitur hostia, non dividitur corpus, sed sub

« qualibet specie totus Christus. » Quam eamdem doctrinam his pariter verbis expressit Albertus Magnus¹³: « In quacumque partes forma frangatur « totus, et integer Christus, vivus, et sanus in cor- « pore, spiritu et anima, Deitate plena remanet « sub qualibet parte et antequam frangatur, non est « nisi unicus et indivisus sub tota forma integra. » Quam doctrinam per similitudinem confirmat, a speculo desumptam, quod in plures partes ruptum, se- cundum omnes imaginem representat objecti oppositi: « Cum corpus Christi (verba sunt S. Bernar- « dimi¹⁴) in qualibet particula hostiæ totum sit, ea « in plures partes divisa, non tamen corpus Christi « dividi potest, sed in qualibet particula manet « totum. Hujus ratio est ineffabilis unio, scilicet « hominis et Dei, carnis et Verbi, unde sicut « Verbum Dei totum ubique est, ac totum replet « celum et mundum indivisum manens; sic dedit « corpori, quod assumpsit, et sibi in unitate per- « sonæ univit, esse posse in multis locis, et in se « conjunctum manere. » Porro Rupertus Abbas, idem stabiliturus argumentum, similitudinem ad- ducit ab igne desumptam, inquiens: « Sicut ignis « licet divisus in partes, mutuati tamen luminis « detrimenta non novit, sic panis iste solemini « fractione divisus, non minus in singulis partibus, « quam in toto, habet sacramenti ac virtutis. »

6. — Hugo Victorinus ad utramque consecrationis speciem se reflectens, sequentem instituit discursum¹⁵: « Nec pars sub specie panis, et pars « sub specie vini, sed totus hic, et totus ibi, non « pars in parte, sed totum in parte. Videtur pars « una, et quasi pars esse videtur, et totum ibi est, « et pars altera videtur, et idem totum est; totum « hic, et totum ibi, nec minus in parte, quam in « toto, nec magis in toto, quam in parte; et quasi « cumque partes feceris totum, in singulis est. Nec « mireris, opus Dei est. Si in diversis locis potest « esse unus, quare non in singulis partibus potest « esse totus? » Quam eamdem doctrinam sanctus Thomas de Villanova in prima super Eucha- ristiam concione adducens, ait¹⁶: « Ibi diviso ac- cidente, substantia non dividitur, sed sub quali- bet speciei particula, integra perseverat, neque « sicut in contracto speculo, diversarum partium « integra quidem, sed alia imago est, ita in sacra- « mento; sed una eademque substantia, in pluribus « indivisa, reponitur. » Qui idem sanctus aliam quamdam considerabilem hostiæ divisę, ejusdemque fragmentorum circumstantiam his verbis subnectit: « Ibi etiam corporis Dominicæ partes, quæ « in ordine ad locum nullum habent ordinem; quia « simul sunt, habent ordinem ad se invicem, et ad

¹ ALB. MAG., *ib.*, s. 13. — ² S. BERN., *ib.* — ³ RUP. ABB., *in Gen.* — ⁴ HUG. VICT., *ep. 1 Theol. spec. Ecl.* — ⁵ S. THOM. DE VILL.

⁶ S. BERN., *ib.* — ⁷ S. CYPRIAN., *de Cœn. Dom.* — ⁸ S. BERN., *ib.* — ⁹ S. AUGUST., *de consec.*, dist. 2. — ¹⁰ B. LAUR. JUST., *de Euch.*

¹ CHRYS., l. III *de sacerd.* — ² BLOS., *in Marg. Spir.* — ³ SALM., *ib.* — ⁴ S. BON., t. VII *de Comp. Th. ver.* — ⁵ ALB. MAG., s. 12 *de corp.* — ⁶ TERT., *cont. Marc.*

¹ ALB. MAG., *ib.*, s. 13. — ² S. BERN., t. II, s. 54. — ³ CHRYS., s. 142. — ⁴ CANT., IV, 13. — ⁵ S. ANSEL., *de sac. alt.* — ⁶ S. BON., *ib.*

« copulatur corpori, diversisque in Ecclesiis conservatur. Est enim idem in numero, ipse in gloria, non mutatus in essentia, non minoratus in forma, non multiplicatus in specie. » S. Anselmus quoque hoc punctum tetigit, monens, ut credamus, ipsum¹: « Non concindi, non discripi, non devorari morte communis carnis, sed sub specie panis incorruptibiliter frangi, et immolari, et numquam consumi. » Confirmat id ipsum Salmeron, dum ait²: « Fracto sacramento non frangitur Christus, sumptus, manducatusque non consumitur, sed integer perseverat. » Scendit quoque est, quod S. Bonaventura adverit, nimurum, quod³: « corpus Christi non augetur ex multarum hostiarum consecratione, nec minuitur ex hostiarum sumptione. »

8. — *Mirabilium*. Ingens quoque prodigium est, quod, licet Christus quotidie corpus suum innumeris fidelibus, communicat, eisque semetipsum dono tribuat, donum nihilominus in sua semper integritate remaneat. « Aequa omnibus portio datur, » inquit S. Cyprianus⁴, « integer erogatur, distributus non dismembratur. » Idem quoque miraculum Albertus Magnus memorat, dicens⁵: « hoc omnibus mirabilibus est mirabilius, quod se nobis donat, et in se consistens permanet, quod sumitur in cibum, et integer perseverat, quod perseverat in nobis, in omnem sufficientiam corporis, et animae, et vitae, et mortis, et gratiae, et gloriae, nihilominus est donator, et donum omnium illorum. » S. Bernardinus Salvatorem nostrum in cena considerans, ait⁶: « Nota, quod Christus in cena illa sit munerans, et munus, cibus, et cibans, conviva, et convivium, offerens, et oblatio. » Hugo de S. Victore ipsum quoque in prima hujus sacramenti institutione expendens, ait⁷: « Si ergo hoc esse potuit, ut ipse seipsum manibus gestaret, ipse qui dedit, et qui dabatur, qui portavit, et qui portabatur, idem esset. »

9. — *Mirabilium*. S. Bonaventura modum miraculosum, circa hujus panis productionem, his verbis meditatur⁸: « mirabilis modus producendi panem, qui pluendo de celo descendit. Sic per verba transubstantialis, ostenditur in verbis istis formæ sensibilitas, gratiae multiplicitas, naturæ sublimitas. » In alio quoque loco aliud memorat prodigium: « Quando, » inquit⁹, « tenetur hostia in manibus, et videtur oculis, corpus Christi nec tangitur per se, nec videtur, sed haec tantummodo circa species fiunt; cum desinunt istæ formæ, tunc etiam desinit ibi esse corpus et sanguis Christi. » S. Thomas de Villanova circa

¹ S. ANS., de sac. alt. — ² SALM., ib. — ³ S. BON., ib. — ⁴ S. CYP., in Cen. Dom. — ⁵ ALB. MAGN., de Euch. — ⁶ S. BERN., s. in Cen. Dom. — ⁷ HUG. VICT., I. II. de sac. fidei. — ⁸ S. BON., s. 5 in Cen. Dom. — ⁹ I. VII de Comp. th. vet.

hanc mirabilem transubstantiationem, hunc in modum discurret¹: « De mirabili illa conversione quid dicam panis corruptibilis substantia, in gloriosam et incorruptibilem Christi carnem subito, nulla in Christi corpore facta mutatione, solo sacerdotis sermone convertitur, et cum nihil postmodum de substantia panis remaneat, panem in consecratione annihilari pia fidei institutio non concedit, sed converti, ita ut ex illo pane corpus Christi fiat, et vere sit sub panis speciebus, non per loci mutationem, sed per conversionem substantiae in ipsum. » Prodigiosa quoque est celeritas, qua haec transubstantatio perficitur: « Unoquoque momento, » inquit S. Anselmus², « in dextera Patris sedet in celis, et sacrificatur in mensa altaris; itemque uno et eodem momento, a solis ortu usque ad occasum, ab Aquilone ad Austrum, praesto fit omnibus. » S. Bernardinus eamdem habet ponderationem, dum in haec verba scribit³: « Mirabile est, quod in tam brevi momento, sicut dum proferuntur consecrationis verba, possit transire Christus de celo empyreo ad altare, quod inestimabiliter ab eo distat; hoc autem impossibile non esse declarat Augustinus super Genesim ad litteram, dicens: quod sicut oculus noster cum subito aperitur, visible quantumcum distans transitu velocissimo usque ad oculum transit, nec citius cernuntur sydera proxima, quam distantia; propterea non est mirandum, si Corpus Christi virtute divina in tanta distantia, tam subito transit, cum sol in instanti transmittit radios suos ab Oriente in Occidentem, et e converso. » Idem quoque sanctus aliud hujus sacramenti prodigium considerat, nimurum quod, tametsi corpus Christi in inumeras hostias descendat, non tamen ob id ab aeterni Patri sui dextera recedat. « Mirabile est, » inquit, « quod in sacramento de celo descendit, nec tamen inde recessit. » Id qualiter possibiliter, per similitudinem ab Origene, dum super Matthæum scribit, adductam, declarat, inquiens: « Dei Filius veniens in Virginem totus, totus remansit apud Deum Patrem, sicut et veritas quam mente concipimus, cum eam docemus, tota remanet apud nos, et tota ad docentem transit. » Sol pariter a celo non recedit et tamen suis radiis illuminat universum, eamdem semper in se retinens lucem.

10. — *Mirabilium*. S. Basilus se super illa Psalmistæ verba reflectit, dicentis⁴: *Memoriam fecit mirabilium suorum, escam dedit timentibus se;* ubi idem sanctus loco vocis *memoriam legit continuacionem*⁵; quasi diceret Psalmista: alia miracula Deo, vel a servis suis patrata, tandem aliquand

¹ S. TH. DE VILL. — ² S. ANS., de sac. alt., c. 1 — S. BERN., t. II, s. 54. — ³ Ps. cx, 4. — ⁴ S. BASIL., in 4ed.

finem acceperunt, factaque fuerunt semel aut saepius, non tamen continuatae, per omnia saecula: at vero Eucharistiae « Memoriā fecit et non fecit, sine intermissione mirabilia patrando, hoc enim est, quod dicit: *memoriam fecit mirabilium suorum*, id est, non destitit per omnes generationes mirabilia operari. » Unum quidem ex majoribus portentis, quæ in antiquo Testamento acciderunt, fuit, quando Josue solem stare fecit⁶, obediens Domino voci hominis: at vero in hoc sacramento Sol iustitiae Christus jam a mille sexcentis,

¹ Jos., x, 14.

⁶ HUG. VICT., Erud. Theol.

TRACTATUS TERTIUS

E PROMPTUARIO SACRO DEPROMPTUS

DE SOLEMNI FESTO SANCTISSIMI CORPORIS CHRISTI

DISCURSUS I.

OSTENDITUR PRIMO FESTUM HOC A DAVIDE FUISSE PRÆDICTUM. SECUNDO DE PRIMA EJUS ORIGINE, DEQUE PRIMIS MOTIVIS QUAE URBANUM IV, AD FESTUM HOC INSTITUENDUM PERMOVERUNT, TRACTATUR. TERTIO AD FESTUM HOC DECENTER HONORANDUM, OPUS ESSE, UT DEI OFFENSAM DECLINEMUS, DOCEMUR.

IDEA SERMONIS. — 1. Christus ab aeterno Corpus suum per solemnitatem honorandum decrevit, sed ad certum tempus decreti executionem reservavit. — 2. Sanctæ Julianæ humili virgini per visionem voluntatem suam manifestavit. — 3. Sapientia aeterna finem suum attingit fortiter et disponit omnia suaviter. — 4. Miraculis interventionibus decretum de festo celebrando datur. — 5. Exhortatio ad exsordendas Sacramenta debitas laudes.

Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris. Ps. cxvii, 27.

1. — Inter alios eventus quos quondam Prophetæ regius de Ecclesia Dei prædictis, etiam recenseri potest hodierna ad sanctissimum Christi corpus honorandum instituta solemnitas; haec etenim in verbis propositis, ni fallor, clare insinuatur: *Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.* Ubi Glossa dicit: « Per altare intelligitur Sacramentum corporis et sanguinis Christi: cornu altaris est potestas, id est, virtus ipsius sacramenti. » Et quidem ad hanc veritatem ratiocinandam multi inter se in expositionibus suis consentiunt sacri interpretes; Albertus

Magnus ait: *Usque ad altaris sacramentum.* Enim vero ne ulla ratione in dubium revocari possit, quin verba prædicta de hoc festo intelligentur, David ante illa verba: *Usque ad cornu altaris;* pro majori claritate præmittit: *In condensis;* nimurum ad numerosam alludere volens multidinem populi illius, qui hisce quas cordialissime honorat processionibus, per varios apparatus, ramorum viridianum, florumque ornatus omnesque alias obsequiorum, gaudiorumque demonstraciones, evidentiaque argumenta, devotissime adsistit: Lyranus hisce verbis: *Usque ad cornu altaris*, hanc glossam adjicit: « Quasi dicat, quod Ecclesia impetratur populo et clero. » Euthymius verba illa: *In condensis*, ita exponit: « Festivitatē agite in germinantibus, hoc est in florentibus coronis: atque in virentibus arborum ramis. — Serta et ramos (ita pariter glossa scribit) suspendite in templo, » et Chrysostomus ab Agellio circa hunc versiculum citatus ita scribit: « *In condensis*, diem festum agentes, templum densis frondibus et sertis et ramis frondentibus ornate. » Et merito quidem, cum enim per universum anni circulum tot aliorum cœlum celebrantur solemnia, justum et æquum erat, ut haec quoque Sancti sanctorum solemnizaretur celebritas, utpote qui divinissimo hoc Sacramento in finem usque sæculorum nobis donatus iuit: « Hoc circa sanctos, » ita scribit Urbanus Papa IV¹, « quos per anni circulum venerantur, ipsa observat Ecclesia; » indeque æquis-

¹ In bull. instit. Festi Corporis Christi.